

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Изходящ №	Дата 201 г.
Входящ № <i>637</i>	Дата <i>08.08</i> 201 <i>6</i> г.
София 1113, бул. Шипченски проход № 52, бл. 17 тел.: 02/ 979 29 98 ; факс: 02/ 870 21 91	

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Теодоричка Илиева Готовска-Хенце, научен сътрудник в
Института за исторически изследвания, БАН

за дисертационния труд на Виктор Н. Рогозенски

ПАРИЖКАТА МИРНА КОНФЕРЕНЦИЯ: КОНЦЕПЦИИ И РЕАЛНОСТИ (По примера на Тешин)

Предлаганата докторска работа разглежда важен момент от международните отношения – парижката мирна конференция, която полага основите на следвоенното политическо статукво в Европа. Тя предлага анализ на един неразработен в българската и отчасти разработен в чешката историография проблем – новото териториално разграничаване между независима Чехословакия и независима Полша. За изследователя тази нова граница е от особен интерес, тъй като дава възможност да се проследи как се прилагат принципите на мирната конференция по отношение на две признати от победителките за съвоюващи държави. И Прага, и Варшава изпращат свои делегации в Париж, т.е. и двете страни имат свое представителство в комисиите, които трябва да определят новите им граници.

Въведението дава историко-географска и демографска справка за Австрийска Силезия, необходима за представянето на основните специфики на областта. То представя и ценни статистики от последните преброявания, проведени в Дунавската монархия, които показват, че местното полско население е преобладаващото и то с голяма преднина пред останалите – надеждна предпоставка за прилагането на правото на народите на самоопределение.

Първа глава структурно и тематично е разделена в две части: първата представя борбата на чешкото и на полското национално движение и установяването на първите контакти в Париж между емигрантските дейци, а втората представя как

идеята за правото на народите на самоопределение си пробива път в международните отношения в края на войната. Изложението показва много добро познаване на основните тенденции в политиката на държавите от Антантата.

Втора глава представя националното разграничаване в Австрийска Силезия след разпадането на Дунавската монархия, създаването на националните комитети на местните поляци и на местните чехи. Преобладаващото население в областта е полското, то желае присъединяване към Полша въз основа на правото на народностно определение. В същото време се очертават и основните трудности при прилагането на този принцип – през териториите, населени с поляци минава единствената жп линия, свързваща двете части на новосъздадената съседна славянска държава – чешките земи със Словакия. В същото време Прага претендира и за въгледобивния регион. Рогозеъски правилно посочва, че чехословашката инвазия в началото на 1919 г. цели осуетяване на провеждането на избори за общополски сейм в областта.

Трета глава разглежда периода по подготовката за провеждане на плебисцит в Тешинска Силезия. Тя има изключително приносен характер, защото е изградена почти изцяло върху непубликувани материали от регионалния архив и от хранилището за редки книги в Тешин. Трябва да отбележим, че става въпрос за архивни хранилища, в които почти не са работили и полски изследователи. Наред с това са използвани и документи от Архива за нови документи във Варшава, които пък дават възможност да се представи в подробности политиката на Антантата по тешинския проблем.

Специален раздел е посветен на пропагандните материали, използвани от двете страни през плебисцитния период. Те са обработени и много добре систематизирани и дават ясна представа за целта и средствата на пропагандата

по това време. Още по-добре би било, ако към обясненията на карикатурите бяха приложени и самите карикатури, но това очевидно е свързано и с допълнителни разноски. Това би могло да се вземе предвид при евентуална публикация на докторантската разработка.

Докато позициите на двата основни етноса – чешкия и полския – са изяснени в цялост и детайлирано, по-малко внимание е отделено на останалите групи от местното население, преди всичко на т.нар. шльонзаци. Представено е отношението на поляците към тях и успехът на чехите да ги привлекат на своя страна, но не е изяснено докрай защо това полскоговорящо население в крайна сметка не желае присъединяване към Полша.

Четвърта глава представя арбитражът и окончателното решение на тешинския спор. Добре е изяснено защо полската страна, която настоява за провеждането на плебисцит, в крайна сметка сама се отказва от такова решение. В същото време от изложението ясно се разбира и каква е тактиката на чехословашкия външен министър Едвард Бенеш, както и какъв отзвук има чешко-полският спор във вътрешната политика. И в тази глава приносният момент има документален произход – представена е сборната петиция на многобройните местни полски институции и сдружения, която е предоставена на полското правителство във Варшава с оглед на връчването ѝ като доказателствен материал на мирната конференция.

Представената докторска работа демонстрира сериозна работа с първостепенни исторически извори, което е определен научен принос в българската историография, същевременно тя показва и познаване на основните тенденции в международните отношения и на конкретното развитие на събитията в разглежданата област. Тя е подкрепена с внушителен брой цитирания на полски, чешки, руски, английски и немски източници. Докторантът има

необходимия брой публикации и участия в конференции. Той се включи се активно в работата на секцията, като същевременно осъществи успешен 5-месечен престой в Карловия университет в Прага по програмата „Еразъм“. Всичко това ми дава основание да препоръчам на уважаемото жури да гласува за присъждането на Виктор Н. Рогозенски на научно-образователната степен „д-р“.

София, 08.08.2016.

Подпис: *Т. Гюрова -*
Хелге